

Messe for en hipster

I dag er det 10 år siden digteren Dan Turèll stillede glasset fra sig og drog afsted for at møde buddaen. Vi mindes ham med vemod, varme og voldsom længsel

Dan Turèll

AF KLAUS LYNNGAARD

Al oplevelse er forklaring - fra Karma Cowboy (1973)

Det var i første omgang digtene fra den fortættede og gribende afskedstrilogi - der sine steder kunne vride låter fra et stålvaskeværk - *Himalaya Hilton*, *Gud & Gokke* og *Tja-a Cha-Cha* (fra henholdsvis '91, '92 og '93), der fik undertegnede til at indse, hvad vi havde mistet, da den chokerende nyhed om digterens død blev beamet ud over samtlige radio- og tv-stationer i morgentimerne 15. oktober 1993. Det kan ellers nok være skabs-Turèll-tilhængerne myndrede frem som glubske rotter, og han blev posthumt hyldet i en grad, han nok kunne have fået lidt mere af, mens han levede.

Men det var først et par dage senere til bisættelsen på Arbejdermuseet i Rømersgade med en irriterende klump i halsen og innetat at skylle den med med, da Jan Kaspersen på klaveret gav »Just a Gigolo« - hvis omkvæd på dansk besidder den der særgene blanding af kynisme og sentimentalitet, man kendte så godt fra Turèll selv: »Dumme Gigolo, stakels gigolo/ giv din latter frie tøjler/ selv om hjertet det gør ondt/ må du dog manegen rundt/ du er jo kun en gøgler«; et helt banalt referat af den slags, der indholder kimen til en dybere livsvisdom, hvis man ellers er konstrueret således, at man er i stand til at opsnappe den slags - først da ramte det fulde omfang af nation-

ens tab mig. For fånden - det var jo DK's sidste ægte hipster, der havde stillet glasset fra sig og overladt os til vores forpulede skæbnel!

En ordentlig spand kul

Mine tanker for fluks tilbage til 1975, hvor forfatteren, digteren, showmanden mm. Dan Turèll som en hvid tornado gjorde sin entré med det - for forfatterskabets i øvrigt relativt atypiske - hjemstavnsværk *Vangede Billeder*, der i dag har karakter af klassiker, men som også i samtiden opnåede anerkendelse og udbredelse.

Med den bog skrev han sig ind i hjertekulen hos den del af befolkningen, der så sig i stand til at tunge ind på den frimodige og usentimentale bølgelængde, via hvilken Radio Turèll sendte. Længe for hippothen genindførte lokalpatriotismen på dansk jord, gav Turèll den en ordentlig spand kul. Men selv om *Vangede Billeder* er skæg, upræsentios og fremfor alt noget så usædvanligt i dansk litteratur som en fuldstændig traumefri barne- og pubertetserindring - uden at fortælleren dog selv udgør det egentlige centrum, det gør i stedet et mindre håndgribeligt og meget humoristisk vi - falder det her naturligt at citere Assger Schnack, når han i sin biografi, *Jeg tror nok jeg kan tåle mere kærlighed end de fleste*, skriver: »Nå, mange har den opfattelse at *Vangede Billeder* er Dan Turèlls vigtigste - eller eneste - bog, er det naturligvis, fordi de kun ken-

det den.«

Leflydende mikstur

Året forinden havde Turèll nemlig seriøst leveret klatten med de 300 ark, der udgjorde digt-, sang-, tekst- og hovedværket *Karma Cowboy*, som søsatte anden - og bedste - fase af forfatterenskab. Allerede i titlen mødes det (som i buddhismens mange fremtrædelsesformer) og det vest (som i nordamerikanske mod- og populærkulturelle strætager), der udgør de to poler, mellem hvilke Poeten opererer.

Om end teksterne konsekvent fremskrives fra en uimponeret lokal/personlig vinkel.

I *Karma Cowboy* fusioneres forfatterens tekstbevidsthed, stofdrerne, kulsorte og kompromisløse avantgardisme med en direkte og åben kommunikationsform, hvor hans mange positioner - barflyen, bogormen, buddhisten, eroten, familiemennesket, filosofen, flannøren, gavflaben, Giro 413-nostalgiøren, heltekytteren, hipsteren, historiefortælleren,

Turèll ragede aldrig på læseren men tidlige intime betroelser og det, der er værre. Han holdt sig i bedårrende og befriende grad til historien, fuld af en empati for de folk, han gav stemme. Det blev til i alt fire fremragende bind, hvor Onkel Danny fortalte - og det i den grad!

Denne produktive tekstmaskine fandt i de år for alvor fodslaget. Lige om hjørnet lå *Storby-Trilogien* - først *Drive-In Digte* og året efter, i '77, både *3-D Digte* og *Storby-Blues* - så det kan nok være hovedværkerne stod i kø for at komme til! For at det ikke skal være løgn, udkom parallelt to uundværlige værker i beskedent udsty: på det lille forlag Swing: *Live-Show Feed-Back* - en god og pisk serøs indgang til forfatter-skabet - og *Livets Karryusel*.

Så De må have mig undskyldt, hvis jeg påstår, at Turèll peaket i denne periode, hvor han også trappede ombede aviser, tidsskrifter og ugeblade med artikler samt jævnligt velsignede såvel tv som radio med alt godt fra Medieværkstedet... og i det hele taget fremstod som en vaskedeget »Mixed-Medie Mars-Mand«, hvis yndlingssekskursion var 'A Walk on the Wild Side'.

Håndsky eller berøringsangst var han fandeme ikke, og man må beundre den ildhu, hvorved han benyttede gennembruddet til at slå sit navn fast - også ved brug af sin imponerende fysionomi, som han fremhævede ved at kronrage issen, male neglene sorte, bære bredskyggede hatte og generelt klæde sig som en deranget hipster, fjernt fra tidens aseksuelle og fodformede venstreflojsuniform og på en facon, så det lignede et varemærke til

ver side efter side af selve Livets Bog! Eller noget, der til forveksling ligner. Selv om en vidunderlig total mangel på de sædvanlige skandinaviske skavanker - kristen dualisme, sortsyn, selvmedlidenhed, bitterhed og den dér særlige trang til at bekende alt mellem himmel og jord - betød, at Turèll aldrig ragede på læseren med utidige intime betroelser og det, der er værre. Han holdt sig i bedårrende og befriende grad til

historien, fuld af en empati for de folk, han gav stemme. Det blev til i alt fire fremragende bind, hvor Onkel Danny fortalte - og det i den grad!

Denne produktive tekstmaskine fandt i de år for alvor fodslaget. Lige om hjørnet lå *Storby-Trilogien* - først *Drive-In Digte* og året efter, i '77, både *3-D Digte* og *Storby-Blues* - så det kan nok være hovedværkerne stod i kø for at komme til! For at det ikke skal være løgn, udkom parallelt to uundværlige værker i beskedent udsty: på det lille forlag Swing: *Live-Show Feed-Back* - en god og pisk serøs indgang til forfatter-skabet - og *Livets Karryusel*.

Så De må have mig undskyldt, hvis jeg påstår, at Turèll peaket i denne periode, hvor han også trappede ombede aviser, tidsskrifter og ugeblade med artikler samt jævnligt velsignede såvel tv som radio med alt godt fra Medieværkstedet... og i det hele taget fremstod som en vaskedeget »Mixed-Medie Mars-Mand«, hvis yndlingssekskursion var 'A Walk on the Wild Side'.

Håndsky eller berøringsangst var han fandeme ikke, og man må beundre den ildhu, hvorved han benyttede gennembruddet til at slå sit navn fast - også ved brug af sin imponerende fysionomi, som han fremhævede ved at kronrage issen, male neglene sorte, bære bredskyggede hatte og generelt klæde sig som en deranget hipster, fjernt fra tidens aseksuelle og fodformede venstreflojsuniform og på en facon, så det lignede et varemærke til

forveksling. Denne Dan Turèll ville leve af at skrive.

I stormens øje

De seks bind *Medie-Montager*, Dan Turèll sendte på markedet i perioden 1975-1978, blev så at sige til i stormens øje, mens Digteren selv en atomdrævet raket skød sig selv op på stjernerhimlen. Selv om man strengt taget og i ramme alvor kun kan benytte ordet 'montage' om det første bind, passede det selvpoptundne format som

Hans i Grete til den række ikke altid lige homogene, men næsten altid læseværdige tekster, Turèll i de år i en lind strøm leverede til aviser og mere eller mindre obskure tidsskrifter.

De to første kom i røven på *Vangede Billeder*, men søgte ikke til nærmelsesvis i samme omfang, overhovedet ikke, faktisk. Ingen af de seks bind kom i mere end et enkelt, beskeden oplag, og alle er i dag samlerobjekter - for nu ikke at sige trofæer - blandt turèllomaner. Med sorthvite, kongeniarblende og udfarende kredsen rabi den og turèllomaner som turèllomaner, tegneren Peder Bundgaard var deres signalværdis uforlignelig - læste man Turèll, var man oppe på beåret, med i flowet, ét med tiden, dagens Dario på dase osv.

I samtiden antog de karakter af mimibler - formatet var overmåde handyt og kunne snildt ligge i lommen på de enorme og, når de blev våde, ildlugtende lamme-skindstrakker, der var standardudstyr hos flipperstanden - for vorde hinsters på jagt efter en entusiastisk, vidende og humoristisk stiftinder... især som serien tog fart og feltet bredtes ud til og så at inkludere tegneserier, so'erock, knaldromaner, monstre, narmony, rejsebeskrivelser samt ikke mindst de dér fjaldede improvisationer, der gerne gemte deres med skarpe kommentarer til tidsånden. Faldt det for, genbrugte digte fra de års store samlinger, hvis de på nogen måde var beslegtede med pågældende binds tematik.

Fra starten lå det stilleje fast, hvor Radio Turèll uden dikke-

rer henvendte sig direkte til sin medsammenhvorne, læseren, ja, på forhånd tog for givet, at skriver og læser sendte på samme bølglængde, havde samme fundament og grundlæggende viden om det behandlede. Således kunne han springe alle dikkeदार over og gå direkte til det, der interesserede ham ved det gyvne emne - det, han kunne bruge.

Formidlings-tour de force

I formidlingen af den glæde, hans inspirationskilder skænkter ham, er Turèll fænomenal, drivet og dynamikken i sproget er en på dansk fuldstændig uovertruffen formidlings-tour de force, hvad enten han skrev om Lou Reed, William Burroughs, Chuck Berry, Frankenstein, tegnerne Carl Barks og R. Crumb, Raymond Chandler, personligheder som Johnny Cash, Andy Warhol, Elvis Presley, David Bowie, Muhammed Ali, Bruce Springsteen og alle de mulige og umulige andre fra det store mediegalleri, mens den rablende og udfarende kredsen om musikken indrester væsen, »En nat ved hjøttaleren med sprogets mikrofon«, står som én af forfatterens centrale tekster.

Som produkt af Det Store Tressertrip vidste Turèll en hel del om det felt, vi kalder det bevidsthedsudvidende. Og hans bedste tekster er netop dét - her behøves hverken drugs, askese, religion eller meditation

Værd at citere er »There's No Business Like Show-Business«, hans passionerede forsvar for underderohning, som han kalder »praktiseret socialisme, fordi det altid bliver forenet bevidsthed,

fælles bevidsthed... praktiseret socialisme er solidaritet, og den er ren og uden slagord.«

Med på en budcykel

Som produkt af Det Store Tressertrip vidste Turèll en hel del om det felt, vi kalder det bevidsthedsudvidende. Og hans bedste tekster er netop dét - her behøves hverken drugs, askese, religion eller meditation, stiller man op med et åbent sind, en sjat sprogsans, godt med humor, evnen til begejstring og lidt musikallitet, er man med på en vogn - eller er det ikke snarere en budcykel, drevet frem med pedalkraft af »en stinkende, svingende svajer af en sjover« som Turèll engang beskrev Tom Waits - der drømmer derudad. Man kan alt efter temperamant og tilføjelighed på egen hånd gå videre til de mange helte, skurke og valgsætskaber, disse *Medie-Montager* (alt indbefattet) vrimer med. Fra B.S. Ingemann over Carl Barks til Allen Ginsberg er det ikke så langt, som man måske dingleter rundt i sit sammensknkede kød og tror. Ikke når Dan Turèll giver den som vognstyrer, i hvert fald. Personligt har jeg gerne og ofte ladet mig tage ved hånden af den Gamle Guru, selv om der da har været tilfælde, hvor Turèlls tekster viste sig at være det mest interessante i sammenhængen.

Og skulle man et øjeblik få trang til at blive en anelse kulturpolitisk - vorherbevarer - er der stadig noget forfriskende ved at læse en mand, der ikke regner fin- og populærkultur som modsætninger, men fuldt ud er i stand til at nyde begge dele på deres egen præmisses... og sågar formår at få dem til gensidigt at befrugte hinanden, så det synger i kraniet.

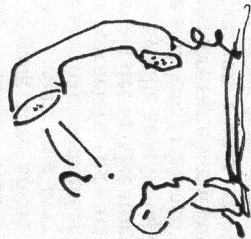
Kjo, jeg huser tydeligt det 15. oktober 1993... en kulsort dag i Danmarkshistorien - og min personlige ditto.

lyn@information.dk
 ■ 1. november udkommer 'Medie-Montager - Greatest Hits' (Borgen), udvalgt og med forord af Klaus Lynggaard

Information, onsdag 15. oktober 2003

Turèlls alfabet

Bogstaver eller busteholder i Vangede

Opringning

Af ALLAN DE WAAL

Direkte ind i løret på Kenn André Stilling, billedhugger og forlægger:

- Der står en skulpturmodel på biblioteket i Vangede...

»Ja, Dans kone Chili spurgte på et tidspunkt om jeg ikke ville lave en buste af ham, og det kan man selvfølgelig godt, men jeg synes, der er et problem. For skal det nu være med eller uden bowler...?«

- ...så du forestiller dig ikke sådan en skulptur, som den af Gunnar-NU Hansen med bronze-mikrofon?

»Nej, så kunne man nemt blive skuffet over udfaldet, og alle kender jo fotos af Dan og har set Dan Turèll i byen, og hvad så hvis han ender som mumitrold eller en af de dér sparebøsseshoveder der blev lavet af en bank på et tidspunkt, af kendte mænd.«

- Hvad gjorde du så?
»Jeg har foreslået en 10 me-

ter høj og seks meter bred bogstavskulptur af alle mulige forskellige skrifttyper mellem hinanden. Det synes jeg kunne være en passende figur for ham, og så med hans signatur svævende ovenpå, ligesom en bi der skal forvandle blomsterne til frugt.«

»For det var alfabetet der gjorde Dan til Dan, og så kunne man hjælpe ham med at passe på det. Der er jo andre end ham, der gerne vil bruge det, men bogstaverne skal være støttepiller for demokratiet!

Frit spil

- Jeg tænkte også, da jeg hørte om et monument for Dan Turèll, at man kunne lade sig inspirere af den oversættelse han lavede af evergreenen 'Its

only a Papermoon': Det er bare en Arnoldi-sol, på en nedsat Ikea-reol - sådan en konstruktivistisk skulptur kan man godt se for sig...

»Jamen Dan har lavet så mange billeder, så man dærligt ved, hvor man skal tage fat. Det er derfor jeg forestiller mig alfabetet, sat sammen af bogstaver som dem man laver til facader, og så på en lille plads 50 meter fra biblioteket i Vangede, lige hvor bussen holder i bygaden, ved en træække hvor der også kunne stå glasplader med nogle af hans tekster indgraveret!«

- Dåsedigtene for eksempel, det ville børn synes var sjovt!
»Og så kunne der være sandblæst et portræt af ham i glasset...«
- ...måske sådan at det skif-

ter efter lyset eller hvor man står på pladsen?

»...ligesom hende pigen der reklamerede for cigarettter en gang, som blinkede til én, når man gik forbi skiltet. Det er det fine ved Dan, at der sådan set er frit spil.«

- Hvor længe kendte I hinanden, du og Dan?

»Fra 1973, dengang jeg i løbet af et år udgav 12 forskellige digtsamlinger med forskellige forfattere, på Sommersko. Dér lærte jeg ham at kende. Og så var han med på, at den næste café skulle hedde Dan Turèll. Og man skulle have gratis drinks for at komme på cafeen til at begynde med, så man kunne se, at dér stod Dan Turèll ved baren!

For de dér franske cafeer jeg lavede, med vægfarver der

passede til de gule Ricard-askebægre, de blev jo lavet som en slags egnteater...«

- Det ville yuppierne på Cafe Victor have været glade for at vide!

»Man kan mene meget om yuppierne, men de var sgu gode til at ryge et lokale til. Jeg ville også have lavet brusekabiner nede i kælderren under brasseriet. Der er ikke noget så skønt som damer med vådt hår, og så siddende rundt om i cafeen...«

- Men Dan Turèll holdt af hverdagene...?

»Jeg tror sådan set mest det var, fordi han ikke kunne fordrage søn- og helligdage, hvor alting var lukket...«

adw@information.dk